

Pääkirjoitus

Yksi, kaksi, kolme – kuuluuko?

Petri Nokelainen

Professori
Tampereen yliopisto,
Kasvatustieteiden yksikkö
petri.nokelainen@uta.fi

Viime vuoden lopun ja kuluvan vuoden alun kasvatustieteellistä keskustelua on voimakkaasti leimannut tieteellisten julkaisujen laatu-arviointi ja sitä kautta kysymys kasvatustieteellisen tutkimuksen tulosten raportointikielestä. Julkaisufoorumi-hankkeen (<http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi>) taustalla on Suomen yliopistot -yhdistyksen valtuuttamana Tieteellisten seurain valtuuskunta, johon myös Ammattikasvatuksen aikakauskirjaa julkaiseva Ammattikoulutuksen tutkimusseura OTTU kuuluu.

Tasoluokittelussa on kolme tasoa: 1 = Tieteelliset julkaisukanavat (vertaisarviointiin perustuva julkaisu, usein kansallinen, voidaan käyttää esim. artikkeliväitöskirjassa), 2 = Johtavat tieteelliset julkaisukanavat (edellisen lisäksi vahva kansainvälinen vaikuttavuus), 3 = Korkeimman tason johtavat tieteelliset julkaisukanavat (edellisten lisäksi korostetaan korkeinta mahdollista tasoa, myös toimituskuntien osalta). Ammattikasvatuksen aikakauskirja on sijoitettu luokituksessa tasolle yksi.

Perusteluina tällaisen järjestelmän luomiselle yksittäisen tutkijan tai tutkimusryhmän osalta käytetään sitä, että

tutkijoiden on helpompi suunnata käsikirjoituksiaan sopivantasoisiin julkaisuihin ja erilaisten arviointien (esim. viirantäyttäjien) yhteydessä eri hakijoiden julkaisutoimintaa on helpompi vertailla. Tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden tasolla julkaisujen tasoluokituksen eduksi katsotaan se, että tulevaisuudessa on mahdollista rakentaa julkaisutoiminnan laatua kuvaava indikaattori osaksi Opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoitusmallia.

Eipä ole vaikea arvailla miten osa tutkijoista, erityisesti kasvatustieteilijöistä, suhtautuu edellä esitettyihin perusteluihin. Oletan että tutkijat, joiden tutkimustoiminta on jo vuosikausia perustunut tutkimusryhmissä toimimiseen (useita usean kirjoittajan julkaisuja per vuosi) ja siihen, että tulokset raportoidaan englannin kielellä, ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä uuteen malliin. Esimerkiksi psykologian tutkimusryhmät ovat jo aikapäiviä sitten omaksuneet tällaiset toimintatavat ja yksittäiset tutkijatkin esittelevät julkaisuluetteloissaan lehtien vaikuttavuuskertoimia (impact factor). Heidänkin taholtaan arvostelua voi toki aiheuttaa pelko siitä, että julkaisuluokituksen yhdistäminen perusrahoitusmalliin saattaa johtaa kakkos- ja kolmostason julkaisukanavien entistä pahempaan ruuhkautumiseen. Käsikirjoituksen hyväksymisen jälkeen voi tälläkin hetkellä kuluu kaksikin vuotta ennen kuin tutkija voi selaila artikkeliaan painetussa muodossa.

Suomeksi ja monografioiden muodossa tuloksensa raportoivilla tutkijoilla on ymmärrettävästi edellistä ryhmää kriittisempi näkökulma julkaisujen tasoluokitukseen. Toisin kuin psykologiassa, kasvatustieteen tutkijoista merkittävä osa (mukaan lukien Ammatti-

kasvatuksen aikakauskirjaan kirjoittavat tutkijat) lukeutuu tähän ryhmään. Viime vuonna julkaistussa Kasvatus-lehden neljännessä numerossa (ks. esim. Tähtinen & Ikonen, 2011) ja Joensuussa järjestettyjä Kasvatustieteen päiviä edeltävässä ”Tiedejulkaisemisen nykytilanne ja tulevaisuus” – esiseminaarissa aiheesta käytiinkin vilkasta keskustelua. Kasvatustieteilijöiden käsitys näyttää olevan se, että ns. ”kv-julkaisujen” (tai rumemmin, lähinnä tiedelehtiartikkeleihin liittyen, ilmaistuna ”abstrakti” tai ”salami” – julkaisujen) tieteellinen ja taiteellinen arvo on sangen vähäinen. Tämä johtuu pääasiassa kahdesta seikasta: ensinnäkin siitä että tiedelehtien artikkelien muoto ja käytettävissä oleva sanamäärä on tarkoin rajattu, ja toiseksi siitä, että raportointikielenä käytettävä englanti rajoittaa kielellistä ilmaisua.

Ymmärrän täysin kahden edellä kuvatun tutkijajoukon näkökantoja, koska tunnustan kuuluvani kumpaankin. Perustelen ensimmäiseen joukkoon kuulumista sillä, että Suomi on pieni maa joidenkin tutkimusaiheiden näkökulmasta. Tällöin on järkevää muodostaa kansainvälisiä tutkimusryhmiä joiden työkielenä on englanti, hakea kansainvälistä tutkimusrahoitusta ja julkaista tulokset kansainvälisillä julkaisufoorumeilla. Toiseenkin joukkoon kuulumiselle löydän helposti perustelut: kansalliset tutkimusaiheet ovat tärkeitä yhteiskunnallisen vaikutuksen näkökulmasta, omalla äidinkielellä on helppo kirjoittaa ja myös Suomessa tehtävään tutkimukseen kuuluu ulkopuolisen rahoituksen haku. Eikä kansallinen julkaisutoiminta tietenkään poissulje tulosten julkaisua myös kansainvälisillä julkaisufoorumeilla.

Mitä tällainen eri julkaisumuotojen välitilassa seikkailu voi käytännössä tarkoittaa ammattikasvatuksen tutkimuksen näkökulmasta? Yksi tutkimusalueeni on ammatillisen huippuosaamisen kehittymisen tarkastelu kansainvälisten ammattitaitokilpailujen (WorldSkills) välityksellä. Koska Suomen maajoukkueeseen kuuluu keskimäärin noin 40 kilpailijaa, aineistot kertyvät tulosten yleistettävyyden kannalta kiusallisen hitaasti. Tämän vuoksi vuonna 2010 perustettiin tutkimuskonsortio Tampereen, Oxfordin (UK) ja RMIT (Australia) yliopistojen kesken. Suomessa viiden vuoden kuluessa testattu tutkimusasetelma hyväksyttiin toistettavaksi lähes sellaisenaan Englannin ja Australian maajoukkueiden osalta, ensimmäiset määrälliset aineistot kerättiin jo loppuvuodesta 2010 Australiasta ja vuoden 2011 alussa myös Englannista. Paitsi että saamme näin kasvatettua tutkimusaineiston kokoa, saamme myös analysoitavaksemme mielenkiintoisen monikansallisen aineiston jonka tuottamia tuloksia voimme ryhmänä raportoida kansainvälisillä julkaisufoorumeilla.

Lisäksi kansainvälisen tutkimuksen hyvä piirre on se, että se mahdollistaa kansainvälisen tutkimusrahoituksen hakemisen. Ammattitaidon maailmanmestaruuskilpailuiden katto-organisaationa toimii WorldSkills International (WSI), jolla on ollut alusta lähtien erittäin myönteinen asenne tutkimustoimintaa kohtaan. Vuoden 2011 alussa WSI perustikin erityisesti ammattitaitokilpailuihin liittyvää tutkimusta rahoittavan säätiön, WorldSkills Foundationin (WSF). Säätiön tuella allekirjoittanut johti Lontoon 2011 WorldSkills -kilpailuissa tutkimusryhmää, johon kuului Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden yksikön tutkijoiden lisäksi Oxfordin ja

---

*Minulle on
vasta tämän
tutkimushankkeen myötä
kirkastunut yliopistoille
yliopistolaissa
asetettu kolmas tehtävä
eli yhteiskunnallinen
vaikuttavuus.*

RMIT yliopistojen tutkijoita. Ryhmä laati kyselylomakkeen, jolla kerättiin lokakuussa 2011 aineisto WorldSkills -kilpailijoilta (413 vastausta 38 maasta, kaikki 46 kilpailulajia edustettuina).

Edellä kuvattu tutkimus on koettu myös kansallisessa mielessä tärkeäksi, koska se on saanut Opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoitusta vuodesta 2007 lähtien. Rahalla ei ole ainoastaan tarkoitus muodostaa syvällistä kuvaa pienen kilpailuihin valmennettavan ”eliittijoukon” ominaisuuksista ja myöhemmästä urakehityksestä, vaan myös pohdittua laajemmin ammatillisten alojen veto-voimaisuuteen tulevaisuudessa vaikuttavia tekijöitä. Täytyy tunnustaa, että ikäni useassa yliopistossa erilaisissa tutkimushankkeissa työskennelleenä minulle on vasta tämän tutkimushankkeen myötä kirkastunut yliopistoille yliopistolaissa (558/2009) asetettu kolmas tehtävä eli yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Korkeatasoinen tieteellinen tutkimus ja

opetus ovat olleet itsestään selviä tavoitteita, mutta aktiivisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen muodot ovat konkretisoituneet hitaammin.

Helsingin, Turun ja Tampereen yliopistojen vuotta 2010 koskevista vuosikertomuksista ja tilinpäätöksistä käy ilmi, että yhteiskunnallista vaikuttavuutta ehdotetaan mitattavan valmistuneiden maisterien ja tohtorien sekä tutkimusjulkaisujen lukumäärällä, ulkopuolisen rahoituksen suuruudella (mukaan lukien lahjoituksin hankitut varat) sekä alumnitoiminnan laajuudella. Edellä mainituissa dokumenteissa on kyllä eritelty kansallisillakin julkaisufoorumeilla julkaistujen tieteellisten ja ei-tieteellisten julkaisujen lukumäärä, mutta en saanut niistä selkeää kuvaa siitä, miten tutkijat ovat osallistuneet tutkimusaiheisiinsa liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Esimerkiksi Helsingin Sanomien Vieraskynä-palstalta tällaista keskustelua voi välillä seurata, mutta aktiivisten keskustelijoiden joukko on varsin pieni ja häpeäkseni tunnustan että minunkaan kynäni ei ole siellä vielä kertaakaan vierailut. Tutkijana minun on turvallista kirjoittaa toisille asiantuntijoille tuttujen pelisääntöjen puitteissa, mutta singahan välittömästi pois mukavuusalueelta ni kun pitäisi antaa esimerkiksi ammatilliseen huippuosaamiseen liittyvän tutkimustoimintani perusteella konkreettisia kehittämisideoita toisen asteen ammatillisen koulutuksen laadun parantamiseksi.

Tietoperustaisesta päätöksenteosta puhuttaessa viitataan siihen, että päättäjillä tulisi olla käytössään viimeisin tutkimukseen perustuva tieto sekä tieteellisessä että yleistajuisessa muodossa. Tämä jos mikä on tutkijan näkökulmasta yksi luonteva keino toteuttaa yhteis-

kunnallisen vaikuttamisen tehtävää. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että suomalaiset tiedemiehet käyvät joko yksin tai ryhmässä läpi oman alansa kansainvälisen ja kansallisen tutkimustiedon kirjoittaen sen perusteella suosituksia sisältävän raportin ja siitä tehdyn tiiviin yhteenvedon. Tällainen muun tieteellisen työn ulkopuolella suoritettava yhteiskunnallinen palvelutehtävä vaatii rahoituksen, ja tässä mallissa rahoittaja tunnistaakin yhdessä tutkijoiden kanssa tarkastelua rajaavat keskeiset kysymykset. Annan seuraavassa muutaman esimerkin.

Opetushallituksessa on viime vuosina pohdittu keinoja tietoperustaisen päätöksenteon kehittämiseksi, ja yksi konkreettinen toimenpide on ollut tieteellistä tietoa kokoavien käsiteanalyysien tilaaminen tutkijoilta. ”Tilannekatsaukset ja käsiteanalyysit”-sarjassa julkaistaan sähköisessä muodossa raportteja ja painetussa muodossa niistä laadittuja tiivistelmiä ajankohtaisista koulutukseen liittyvistä aiheista, joista tuoreena esimerkkinä mainittakoon ”Aivot, oppimisen valmiudet ja koulunkäynti” (Kujala et al., 2012; Opetushallitus, 2012).

Suomalainen Tiedeakatemia on vastaavilla linjoilla muutama vuosi sitten perustamansa ”Kannanottoja”-sarjan kanssa. Siinä on tähän mennessä ilmestynyt päättäjien ja ”valistuneiden ylioppilaiden” luettavaksi kolme teosta, joiden aiheet ovat hyvin ajankohtaisia: 1) Turpeen energiakäytön hyödyt ja haitat (Vesala et al., 2010); 2) Koulusurmat (Punamäki, Tirri, Nokelainen, & Marttunen, 2011); 3) Kirjeitä nuorelle tutkijalle – kannanottoja tutkijan arjesta (Paso, 2011).

Edeltävästä tekstistä on käynyt toivotavasti ilmi se, että arvostan kansainvälisiä julkaisuja ja näen julkaisujen tasoluokituksessa hyviä piirteitä, mutta myös Suomessa tehdystä ja suomalaista yhteiskuntaa palvelevasta korkeakouluissa tehtävästä tutkimuksesta pitää jatkossakin voida yhteiskunnallisen vaikuttavuuden nimissä kirjoittaa suomeksi niin asiantuntijoille kuin suurelle yleisölle.

Käsillä olevan vuoden 2012 Ammatikasvatuksen aikauskirjan ensimmäinen numero sisältää neljä artikkelia, jotka käsittelevät ammattikasvatuksen ajankohtaisia teemoja. Kaikilla näissä artikkeleissa käsitellyillä aiheilla on vahva sidos suomalaisen yhteiskuntaan ja ne tarjoavat oman näkemyksensä siitä, mitä voimme tehdä hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ensimmäisessä artikkelissa Outi Wallin käsittelee ammatillista kasvua ja työhön sitoutumista sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työssä. Aihe on erityisen ajankohtainen tämänhetkisen haastavan yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi, erityisesti työuran käsite on noussut keskeiseksi keskustelun aiheeksi. Työntekijöiltä edellytetään jatkuvasta muutoksesta ja kasvavasta epävarmuudesta huolimatta ammatillista uusiutumista. Kirjoittaja tarkastelee diskurssianalyysin avulla 17 sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työntekijän ammatilliselle kasvulle ja työhön sitoutumiselle antamia merkityksiä. Aineiston analyysi nosti esiin useita ammattikasvatuksen tutkimuksen keskeisiä teemoja, mm. elinikäisen oppimisen (kokeneidenkin työntekijöiden kokemaa ammatillista keskeneräisyyttä) ja työhön sitoutumisen (yhteys ammatillisen kasvun mahdollisuuksiin).

Maiju Toivonen, Arto Jauhiainen ja Pekka Kääpä käsittelevät artikkelissaan lääkäri- ja hammaslääkäriopiskelijoiden käsityksiä hyvästä lääkäriydestä ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Tutkimuksen aineistona oli 171 vuonna 2008 opintonsa aloittaneen oululaisen ja turkulaisen opiskelijan ensimmäisen opiskeluvuoden alussa ja lopussa aiheesta kirjoittamat kertomukset. Tutkijat havaitsivat, että opiskelijoiden potilaskeskeinen käsitys lääkäriydestä säilyy, mutta kutsumuksellinen käsitys heikkenee opintojen edetessä. Artikkelissa todetaan, että myöhemmät opinnot ja työelämään tutustuminen voidaan kokea stressaavina, jos opiskelijan ihannekuva lääkärin työstä on ristiriidassa todellisuuden kanssa. Opintojen aikaisten ristiriitaisten tuntemusten yhteys myöhemmällä työuralla työssä jaksamiseen olisi myös mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe johon tämä aineisto tarjoaa mahdollisuuden.

Jarmo Salo ja Hannu Korkala tarkastelevat kolmannessa artikkelissa näyttötutkintomestareiksi valmistuneilta kerätyn kyselyaineiston ($n=49$) avulla hakeutumisvaiheen merkitystä opintojen henkilökohtaistamisessa. Tulokset osoittavat, että hakeutumisvaiheessa opiskelijan yhdessä ohjaajan kanssa suunnitteleminen tarkoituksenmukaisella opintopolulla on suuri vaikutus tutkinnon menestykselliseen suorittamiseen.

Numeron viimeisessä artikkelissa Vappu Salo esittelee koulutustarpeen arviointiin soveltuvan teoreettisen mallin ja tarkastelee sen avulla kotipalvelutyöntekijöiden ($n=19$) iäkkäiden asiakkaiden ruokailuun ja ravitsemukseen liittyviä koulutustarpeita. Haastattelututkimuksen tulokset osoittivat, että kotipalvelun

työntekijät tarvitsivat eniten koulutusta erityisruokavalioista, ravitsemuksen eri osa-alueista, ruokailuun liittyvistä käytännön toimista sekä lääkkeiden ja ruoan yhteensopivuudesta.

Lähteet

Kujala, T., Krause, C. M., Sajaniemi, N., Silvén, M., Jaakkola, T., & Nyyssölä, K. (Toim.) (2012). Muistiot 2012:1. *Aivot, oppimisen valmiudet ja koulunkäynti. Neuro- ja kognitiotieteellinen näkökulma*. Helsinki: Opetushallitus. Luettu 5.3.2012 osoitteesta http://www.oph.fi/download/138958_Aivot_oppimisen_valmiudet_ja_koulunkaynti.PDF.

Opetushallitus (2012). *Aivot, oppimisen valmiudet ja koulunkäynti. Neuro- ja kognitiotieteellinen näkökulma. Tiivistelmä*. Tilannekatsaus tammikuu 2012. Helsinki: Opetushallitus.

Paso, M. (Toim.) (2011). *Kirjeitä nuorelle tutkijalle - kannanottoja tutkijan arjesta*. Suomalaisen Tiedeakatemian Kannanottoja 3. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

Punamäki, R-L., Tirri, K., Nokelainen, P., & Marttunen, M. (2011). *Koulusurmat: Yhteiskunnalliset ja psykologiset taustat ja ehkäisy*. Suomalaisen Tiedeakatemian Kannanottoja 2. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

Tähtinen, J., & Ikonen, R. (2011). Aikamme tieteellinen julkaisupolitiikka – järjen voitto vai paljon melua tyhjistä? *Kasvatus*, 42(4), 364-370.

Vesala, T., Haila, Y., Korppi-Tommola, J., Kulmala, L., Lohila, A., Raivonen, M., Ruuhijärvi, R., & Savolainen, I. (2010). *Turpeen energiakäytön hyödyt ja haitat*. Suomalaisen Tiedeakatemian Kannanottoja 1. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

Yliopistolaki (558/2009). Luettu 23.2.2012 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090558>.

